

JEAN RACINE

met zijn „katharsis” had willen zeggen; en zeer zeker wist ook hij, dat er in deze katharsis een bevrijdend element is; maar noch bij hem, noch bij den Griekschen wijsgeer zelf, treffen wij daarom een miskenning aan van den diepen ernst dien de hartstochten altijd hebben. Zij wisten dat door deze hartstochten het Noodlot zijn werking doet op de menschen. Racine zal zeker, als leerling van christelijke moralisten, die hem het begrip van den vrijen wil hadden doen kennen, meer dan de Ouden de meening zijn toegedaan geweest, dat de mensch, wanneer hij aan zijn hartstochten toegeeft, zichzelf *door eigen schuld* ten verderve brengt. Toch moet hij hebben gevoeld dat deze „eigen schuld” op haar beurt ons weer door het Noodlot opgelegd is; en zoo komt het dat zijn stukken, bij alle verschil met die van de tragici der Oudheid, toch evenzeer het in dieperen zin onvermijdelijke, het fatale, van ons lot doen gevoelen. Niets heeft Racine misschien zoo volkomen, zoozeer met zijn gansche ziel, beseft, als de droeve tragiek van het menschenbestaan en het treffendste woord dat hij over de werking die zijn stukken konden hebben, ja over *de werking van de tragedie*, heeft neergeschreven, is dit: „il suffit [...] que tout s’y ressent de cette tristesse majestueuse qui fait tout le plaisir de la tragédie”. (Voorrede *Bérénice*). Dit prachtige woord vat waarlijk op de meest doeltreffende wijze het voornaamste en het schoonste samen van wat er over den opbouw, de strekkingen en de werkingen van zijn treurspelen gezegd kan worden en wat ik dan ook hierboven heb genoemd: de eischen van waarheid en eenvoud, van schoonheid der gevoelens, van krachtige en noodlottige passies en van evenwichtigen vorm.

Het is duidelijk dat dit alles de vraag opwerpt naar Racine’s qualiteiten van geest en gemoed, zooals deze blijken, thans niet meer uit zijn leven van allen dag, maar uit zijn overleggingen aangaande zijn werk. Racine bezig te zien met deze overleggingen is hoogst belangwekkend. Eenige teleurstelling brengen ze ons wel, men heeft het gezien. Het kon geen bevrediging geven, op te merken dat hij voor vooroordeelen zwicht en zich een moraal laat opdringen, die hem niet waardig is. Dit is bovendien het eenige niet. Racine heeft een heel treurspel, *Iphigénie*, opgebouwd op een van de meest sinistere onder de vele waandenkbeelden waaraan de arme menschheid in den loop van haar geschiedenis ten prooi is geweest, nl. op de veronderstelling dat het den goden aangenaam en daardoor voor de menschen profijtelijk kan zijn, wanneer een vader zijn dochter ter dood brengt. Laat de onschuldige Iphigeneia sterven en de winden gaan weer waaien, de vloot zal kunnen vertrekken! Andere ongerijmdheid: het meisje zou met haar geliefde kunnen vluchten, maar ze weigert uit pudeur; zoo lang men niet wettig getrouwd is, gaat men niet met een geliefde op reis, ook niet om zich van den dood te redden. Racine schijnt